

DÜNYADA VE TÜRKİYEDE KIRIM KONGO KANAMALI ATEŞİ EPİDEMİYOLOJİSİ

Doç. Dr. Fazilet Duygu
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkan Yardımcısı

08.04.2016

Sunum İçeriği

- KKKA Genel Bilgiler
- Dünyada KKKA Epidemiyolojisi
- Türkiye’de KKKA Epidemiyolojisi
- Türkiye’de KKKA Çalışmaları

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

- Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA), Bunyaviridae ailesinden Nairovirus soyundan virüslerin meydana getirdiği kene kaynaklı enfeksiyondur.
- Hastalıkla ilgili ilk kayıtlar yüzyıllar öncesine dayanmaktadır.
- Razi (854-935) tarafından KKKA klinik tablosunda üç olgu tanımlandığı bilinmektedir.
- 12 inci yüzyılda Hüseyin El Sorani tarafından Tacikistan'ın bulunduğu bölgelerde KKKA ya benzeyen bir hastalığın görüldüğü belirtilmiştir.

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

- Hastalığın ilk ismi olan Kırım Kanamalı Ateşi ilk kez 1944 yılında Kırım'da köylülere yardım eden Sovyet ordusu askerlerinde görülmesinin ardından yapılan inceleme sonuçlarına göre verilmiştir.
- Daha sonra hastalık 1956'da Kongo'da görülmüş olup 1969 yılında ikisinin aynı hastalık olduğu belirlenmiş ve Kırım Kongo Kanamalı Ateşi olarak adlandırılmıştır.

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

- Hastalığın vektör ekolojisiyle doğrudan ilişkili olduğu bilinmektedir.
- Mevsimsel özellik göstermekte olup Türkiye’de bahar ve yaz aylarında görülmektedir.
- KKKA özellikle eski dünyanın yani Asya, Avrupa ve Afrika’nın hastalığı olarak gündeme gelmektedir.

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

Bulaşma

- KKKA başlıca kene tutunması veya keneye temas (*Hyalomma marginatum*)
- Ayrıca, viremik dönemdeki hayvanların kan, idrar gibi vücut çıkartıları ve dokularıyla korunmasız temas
- Hasta kişiler kan ve vücut sıvılarıyla korunmasız temas

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

Risk Grupları

- Tarım çalışanları,
- Hayvancılıkla uğraşanlar,
- Veteriner hekimler, veteriner sağlık teknikerleri,
- Sağlık çalışanları,
- Askerler,
- Kamp ve piknik yapanlar,
- Orman işçileri.

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

- Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi 56 ülkede
- Kuzeybatı Çin, Orta Asya, Güney Avrupa, Afrika, Orta Doğu ve Hint yarımadası, özellikle eski Sovyetler Birliği ülkeleri ve Doğu Avrupa'da görülmektedir.

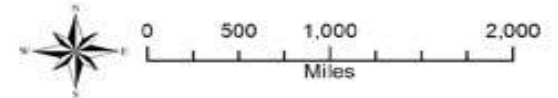

T.C. Sağlık Bakanlığı
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

CRIMEAN-CONGO HEMORRHAGIC FEVER DISTRIBUTION MAP

 Areas endemic for CCHF

Kaynak: <http://www.cdc.gov/vhf/crimean-congo/resources/distribution-map.html>

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

1970'lerden önce olguların çoğunluğu Sovyetler Birliği (Kırım, Astrahan, Rostov, Özbekistan, Kazakistan, Tajikistan), Bulgaristan, ve çok daha fazla olmak üzere Zaire (Kongo) ve Uganda'dan bildirilmiştir.

1970 ve 2000 yılları arasında Güney Afrika Cumhuriyeti, Kongo, Moritanya, Burkina Faso, Tanzanya, Senegal'den ayrıntılı çalışmalar sunulmuş, Orta Doğu ülkelerinden Irak, Pakistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Umman Sultanlığı ve Çin'den önemli sayıda olgu bildirilmiştir. 2000 yılı itibariyle Pakistan, İran, Senegal, Arnavutluk, Yugoslavya, Bulgaristan, Türkiye, Yunanistan, Kenya ve Moritanya'dan yeni salgınlar veya sporadik olgular bildirilmiştir.

Hindistan, Mısır, Portekiz, Macaristan, Fransa ve Benin'den serolojik bulgular bildirilmişse de olgu rapor edilmemiştir. KKKAV, Balkan yarımadasında Romanya ve Yunanistan dışında endemiktir.

¹Ergonul O, Whitehouse CA, 2007. Introduction. Ergonul O, Whitehouse CA, eds. Crimean Congo Hemorrhagic Fever: A Global Perspective. Dordrecht (NL): Springer, 3-11.

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

Bulgaristan^{2,3}

- İlk vaka 1952.
- En büyük salgın 1954-1955 yıllarında topla 487 vaka
- 1997-2008 yılları arasında ortalama 20 civarında vaka

Yunanistan^{2,3}

- İlk vaka 2008

Arnavutluk^{2,3}

- İlk vaka 1986.
- 2001 de 8 vaka bildirimini

2. ECDC Meeting Report. Consultation on Crimean-Congo haemorrhagic fever prevention and control. Stockholm, September 2008

3. Crimean-Congo Hemorrhagic Fever in Europe: Current Situation Calls For Preparedness. Eurosurveillance, Volume 15, Issue 10, 11 March 2010 Perspectives

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

Rusya federasyonu^{2,3}

- Astrakhan, Rostov, Volgograd, Kalmykia, Krasnodar ve Stavropol bölgelerinden, Dağıstan ve İnguşyadan salgınlar bildirilmiştir.
- 2000-2009 arası RFdan 1300den fazla vaka bildirimini

Kosova^{2,3}

- İlk salgın 1970 de eski Yugoslavya Makedonya-Kosova sınırında bir köyde 13 vaka.
- 1995-2005 arasında 167 vaka

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

İran⁴

- İlk vaka 1999
- 2000-2012 arası 870 vaka

Güney Afrika¹

- İlk vaka 1981
- 2006 yılı sonuna kadar 180 vaka

¹Ergonul O, Whitehouse CA, 2007. Introduction. Ergonul O, Whitehouse CA, eds. Crimean Congo Hemorrhagic Fever: A Global Perspective. Dordrecht (NL): Springer, 3-11.

⁴Keshtkar-Jahromi M, Sajadi MM, Ansari H et al. Crimean-Congo hemorrhagic fever in Iran. Antiviral Res. 2013 Oct;100(1):20-8

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

- Türkiye’de ilk kez 2002 yılında Tokat ve civarında benzer semptomları ve laboratuvar bulguları olan vakaların varlığıyla dikkat çekmiştir.
- Yapılan araştırmalar sonucunda 2003 yılında hastalığın KKKA olduğu belirlenmiş ve çalışmalar başlanmıştır.
- İlk kez hastalık s rveyansına 2004 yılında oluşturulan bir formla başlanmıştır.

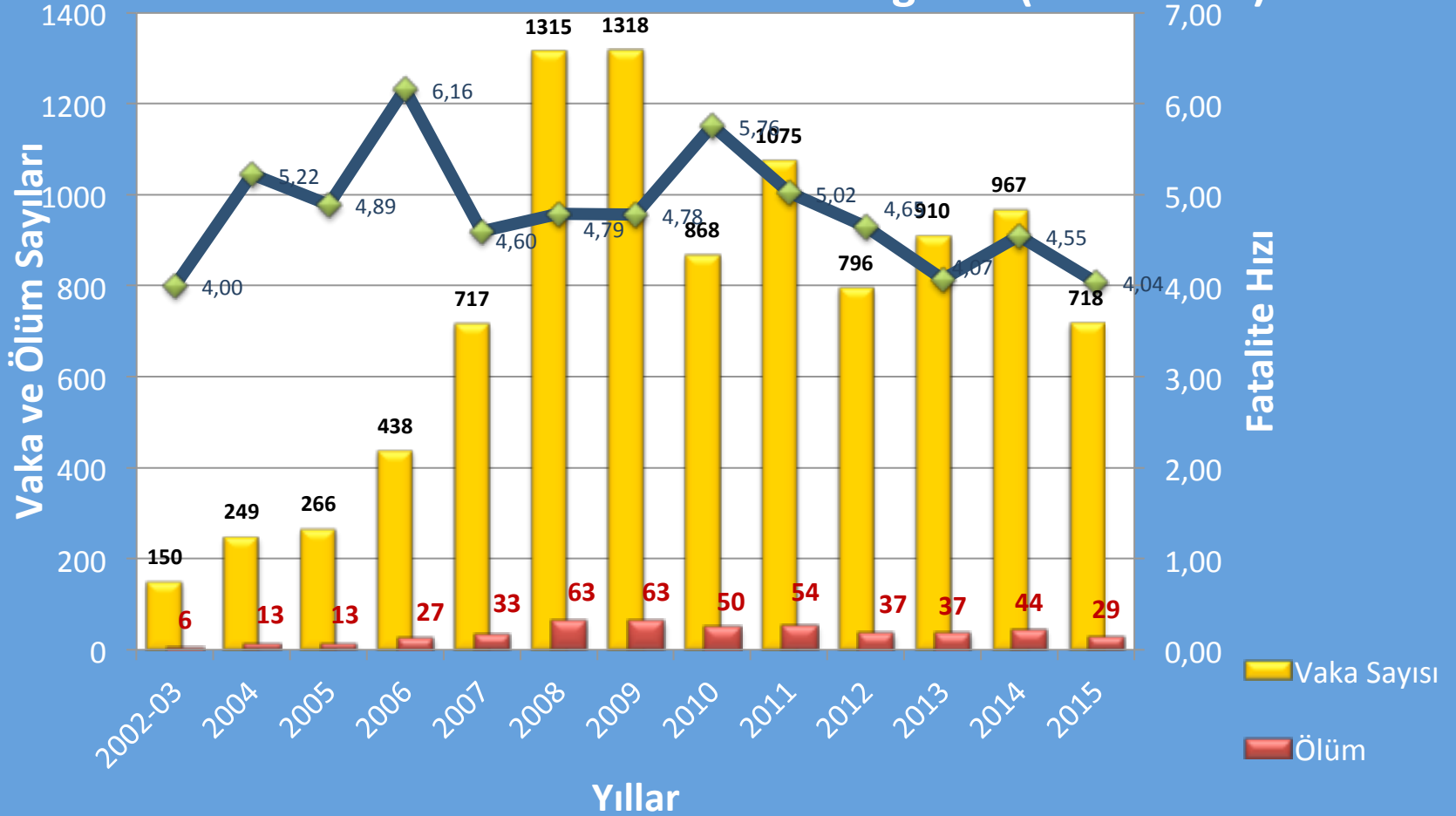

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

- Türkiye’de bu güne kadar toplam 9792 vaka 469 ölüm görülmüştür (7/4/2016 tarihi itibariyle).
- Türkiye’de fatalite hızı %4-5 civarındadır.
- Vakalar özellikle hastalık vektörüyle ilişkili olarak Kelkit Vadisi olarak adlandırılan coğrafik alanda yoğunlaşmaktadır.
- 2015 yılında Türkiye insidans hızının üzerinde insidans hızına sahip olan 22 il bulunmaktadır.

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi Vaka, Ölüm Sayıları ve Fatalite Hızlarının Yıllara Göre Dağılımı (2002-2015)

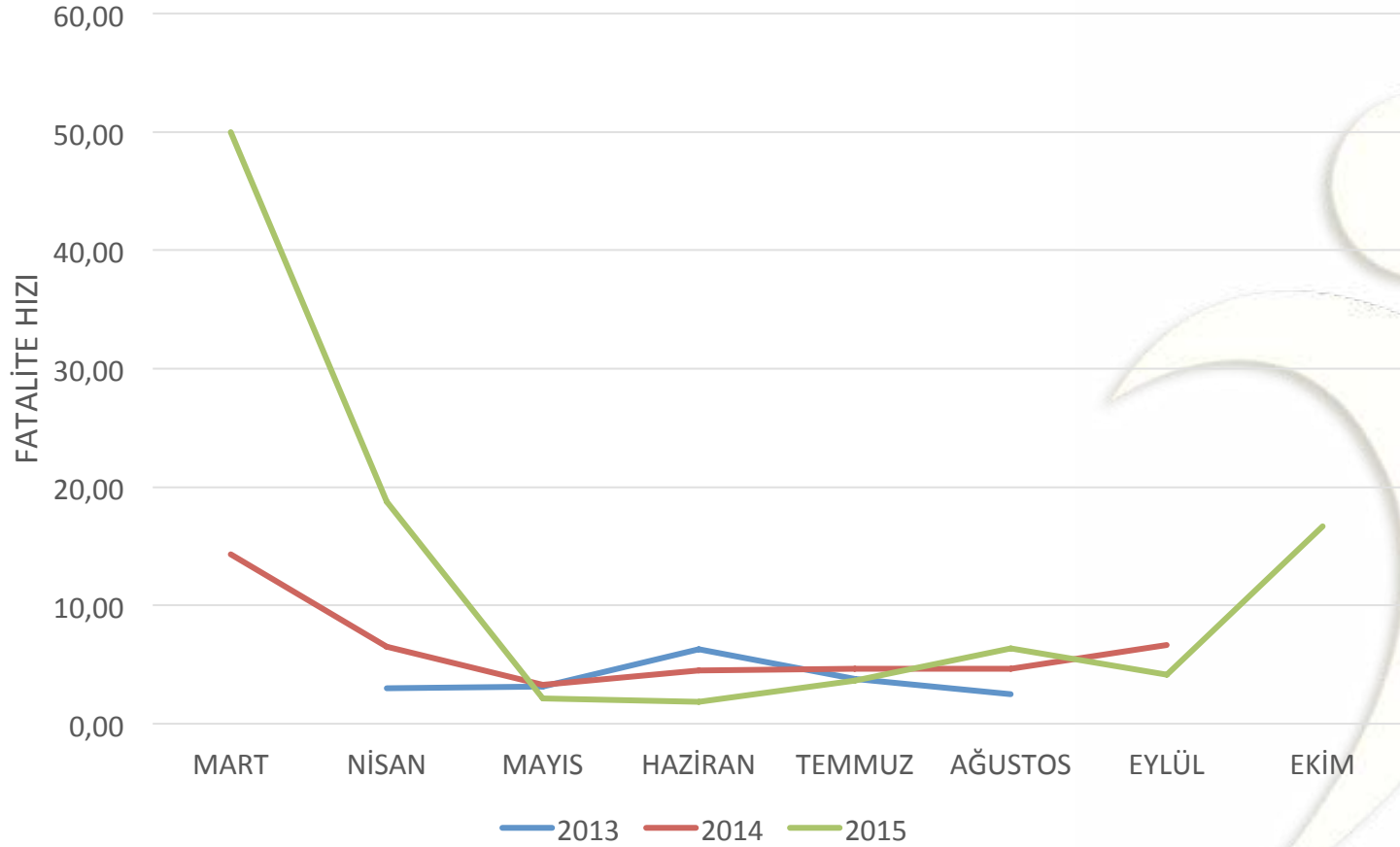

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi

- Türkiye'de KKKA vakaları özellikle Haziran ve Temmuz aylarında yoğun olarak görülmektedir.
- Fatalite hızı ise vakaların görülmeye başlandığı ilk dönemlerde yüksek seyretmektedir.

**KKKA Fatalite Hızlarının Aylara Göre Dağılımı
(2013-2015)**

T.C. Sağlık Bakanlığı
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

KKKA İnsidans Haritaları
(Türkiye, 2013-2015)

2013

2014

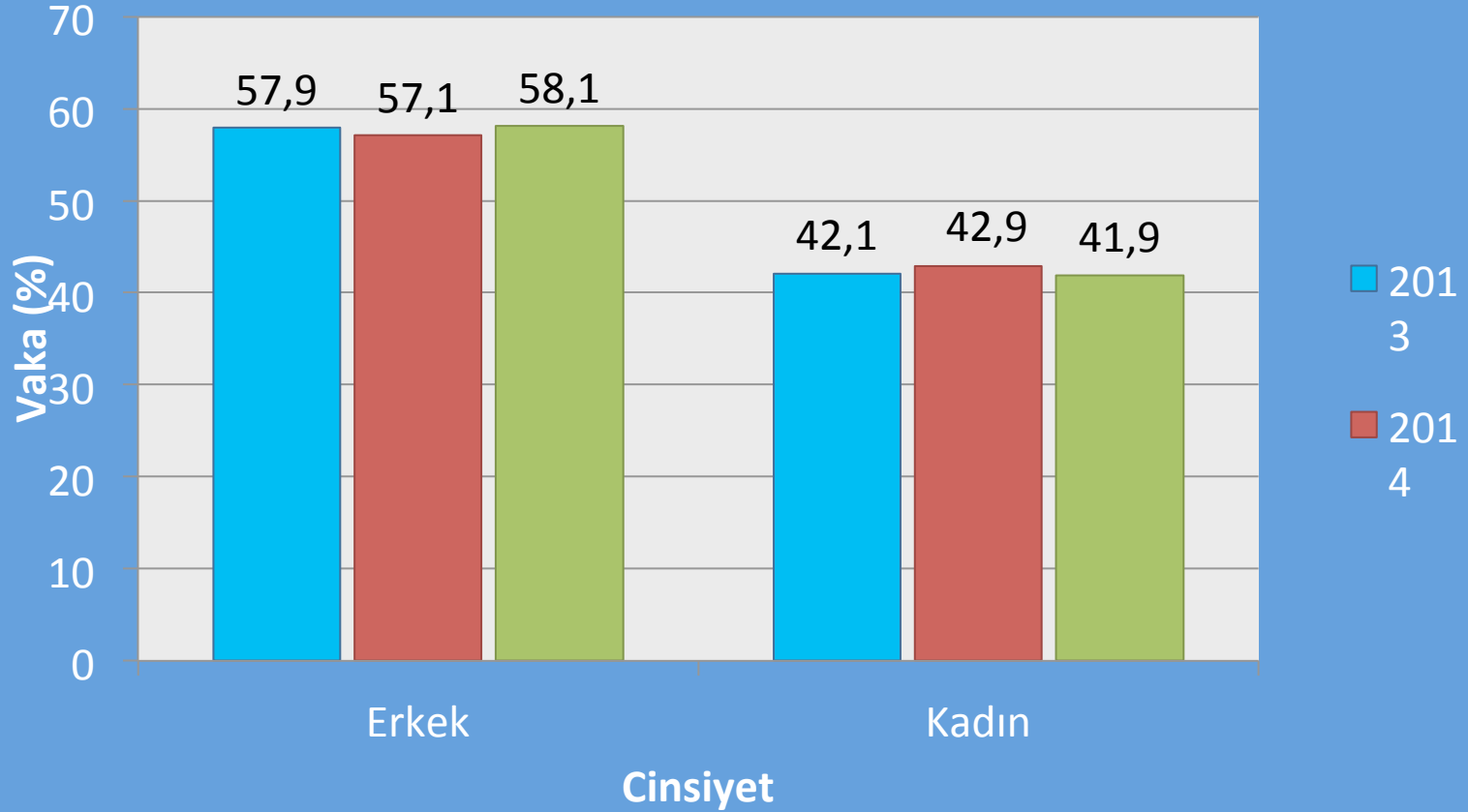

2015

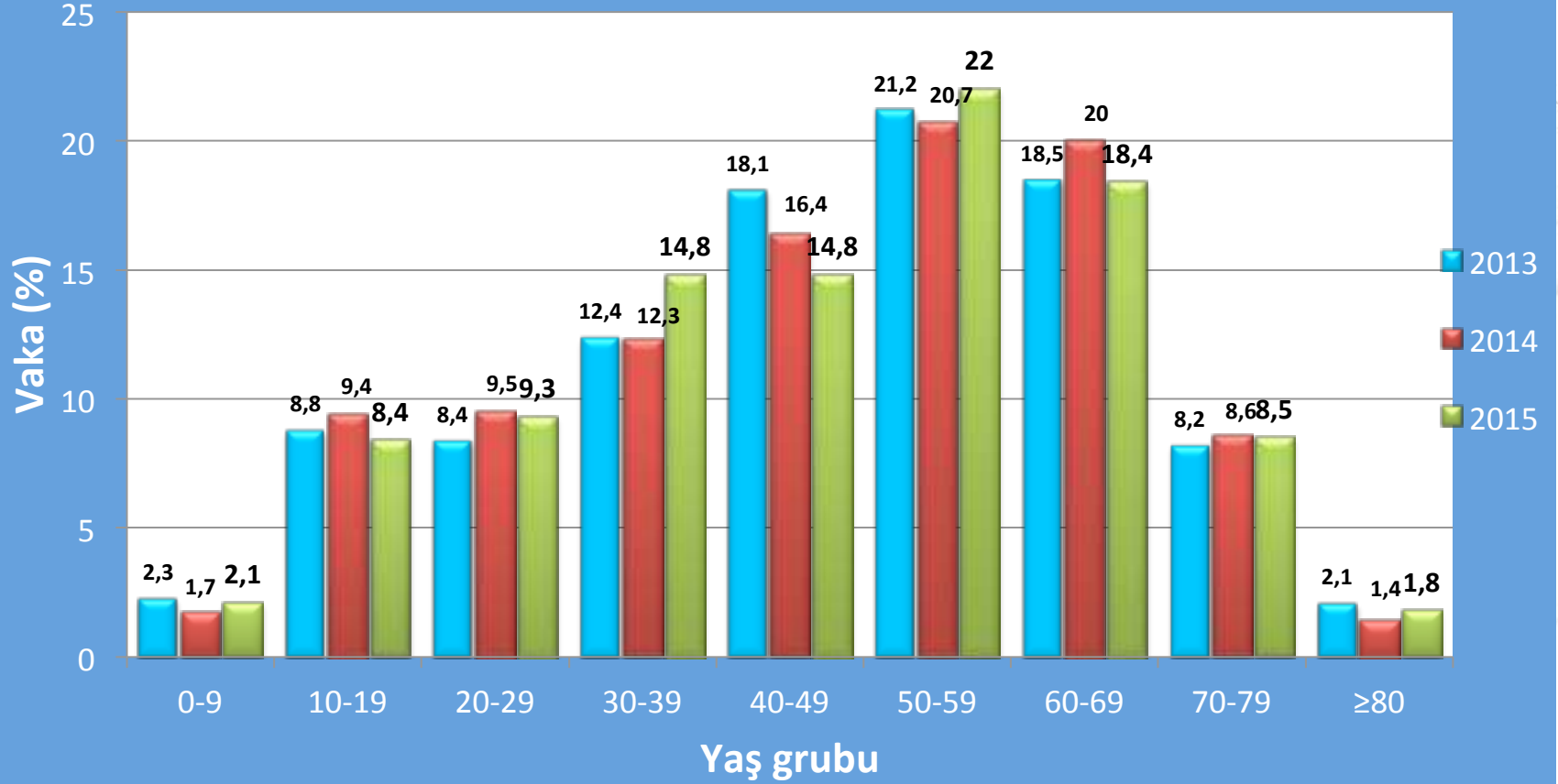

KKKA Vakalarının Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı, 2011-2015

KKKA Vakalarının Yaş Gruplarına Göre Yüzde Dağılımı, 2011-2015

KKKA Vakalarının Epidemiyolojik Özellikleri

- Kırsal kesimde yaşama %85
- Hayvanlarla yakın temas %75
- Kene tutunması %60
- Çiftçilik hayvancılık%65

KKKA Vakalarının Şikayetlerinin Dağılımı

Halsizlik	%90
Ateş	%85
Yaygın vücut ağrısı	%80
Baş ağrısı	%73
Bulantı-Kusma	%60

KKKA Vakalarının Laboratuvar Bulguları

Trombositopeni	%83
Lökopeni	%79
AST/ALT yüksekliği	%75
LDH yüksekliği	%62
CK yüksekliği	%56
Anemi	%17
Akciğer grafisinde infiltrasyon	%6

Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) Kontrolünde Ana Stratejiler

Bildirimi Zorunlu Hastalık

Web tabanlı sistem ile anlık bildirim

Her olası vakanın laboratuvar doğrulaması esas

Vaka yönetim algoritmaları

Tanı-tedavi-takip yaklaşımı

Bölge sevk merkezleri

Referans laboratuvarlar

Halka ve sağlık çalışanlarına yönelik eğitim faaliyetleri

Sağlık personeli hatırlatma eğitimleri

Ziyaretlerle toplu halk eğitimleri

Toplum liderleri eğitimleri

Okullar

TV spot, afiş, broşür

Vektör mücadelesi

Büyükbaş hayvan ilaçlaması

KKKA Bilgi Sistemi

- KKKA vakalarının bildiriminde ve takibinde KKKA Bilgi Sistemi kullanılmaktadır.

<http://kkka.thsk.saglik.gov.tr/>

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI - TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU BAŞKANLIĞI
Zoonotik ve Vektörel Hastalıklar Daire Başkanlığı

Ana Giriş

KKKA için iletişim bilgileri
Tel : (0312) 565 56 99 Faks : (0312) 565 56 81

Bakanlık Girişi

Laboratuvar Girişi

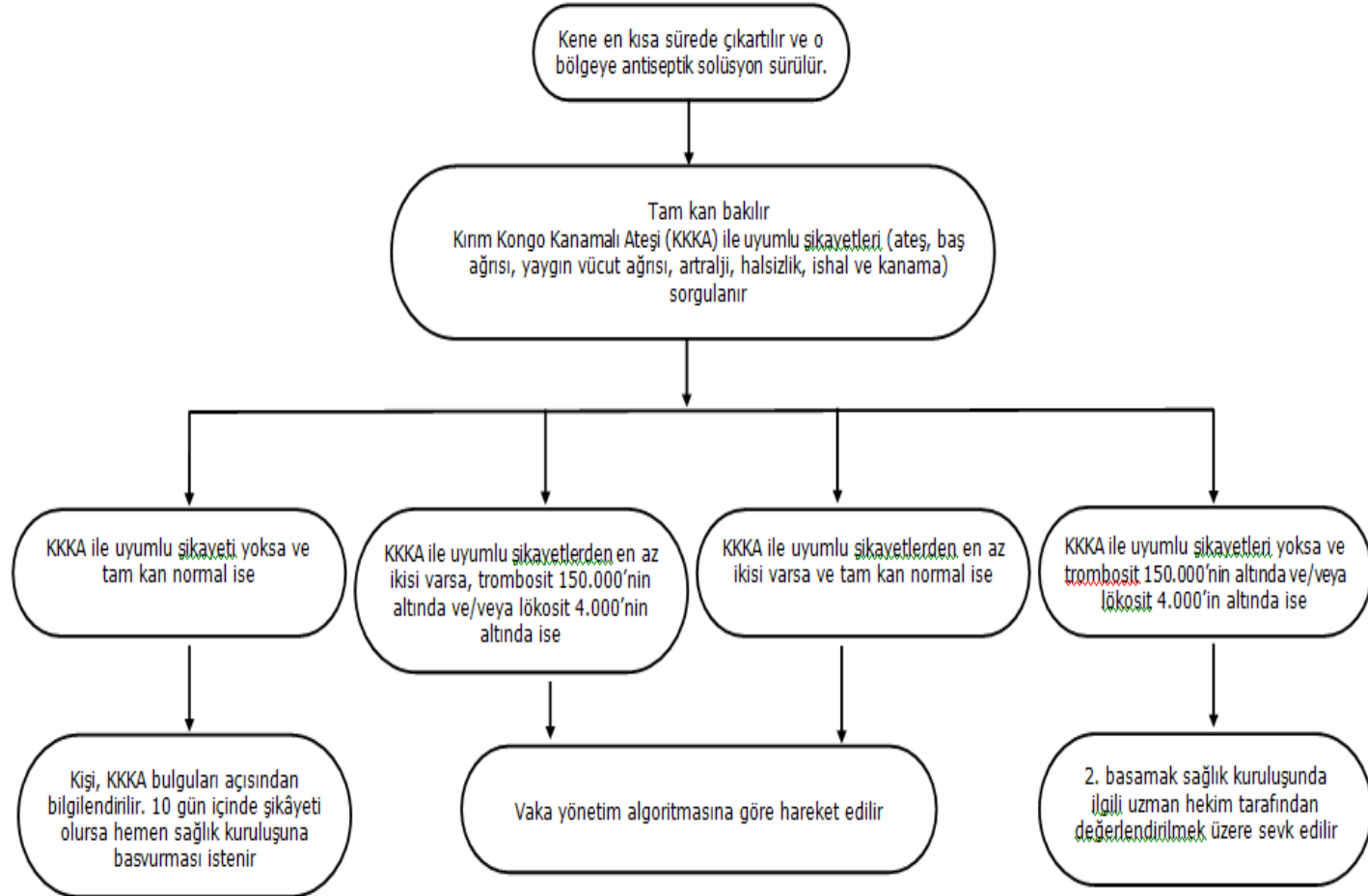
Halk Sağlığı Müdürlüğü Girişi

Hastane Girişi

İletişim Tüm Hekimlerin THSK'ye Aitir. 2 0 1 3 KAYI

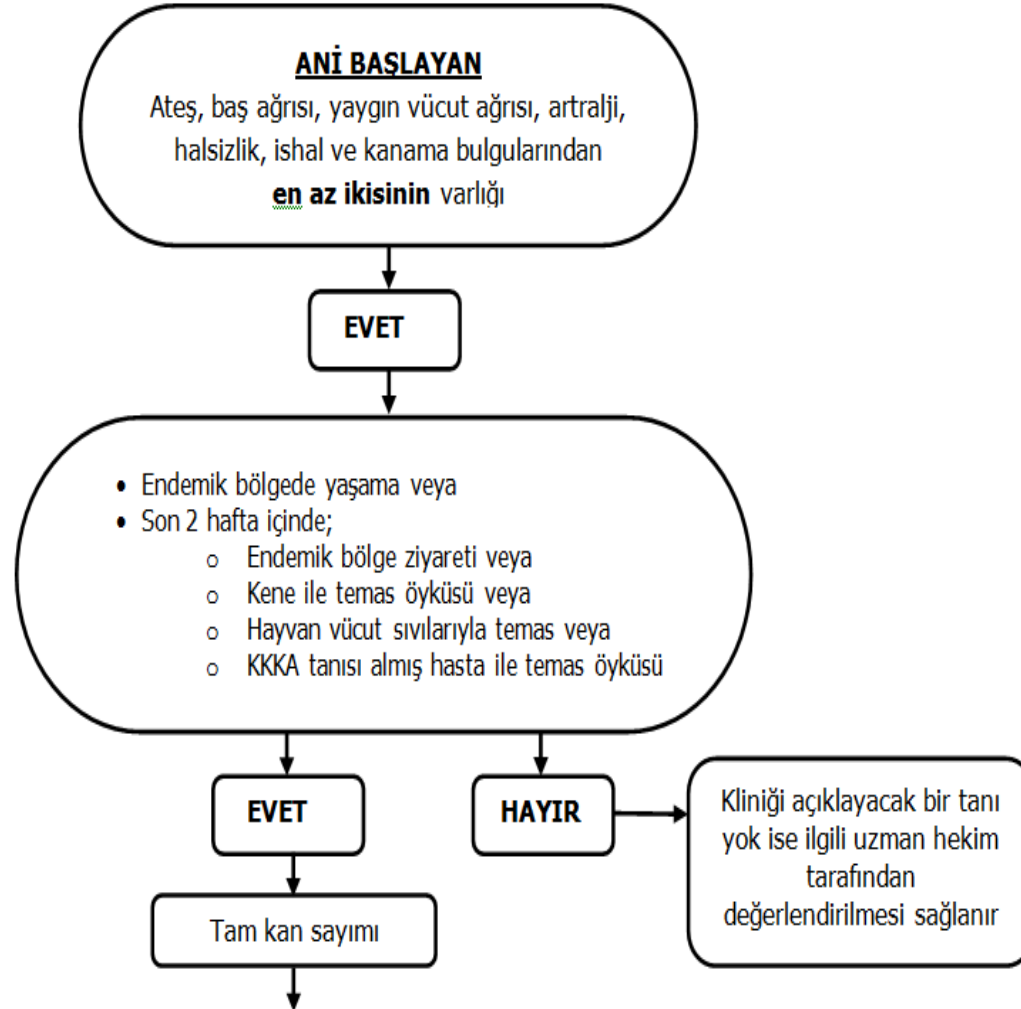

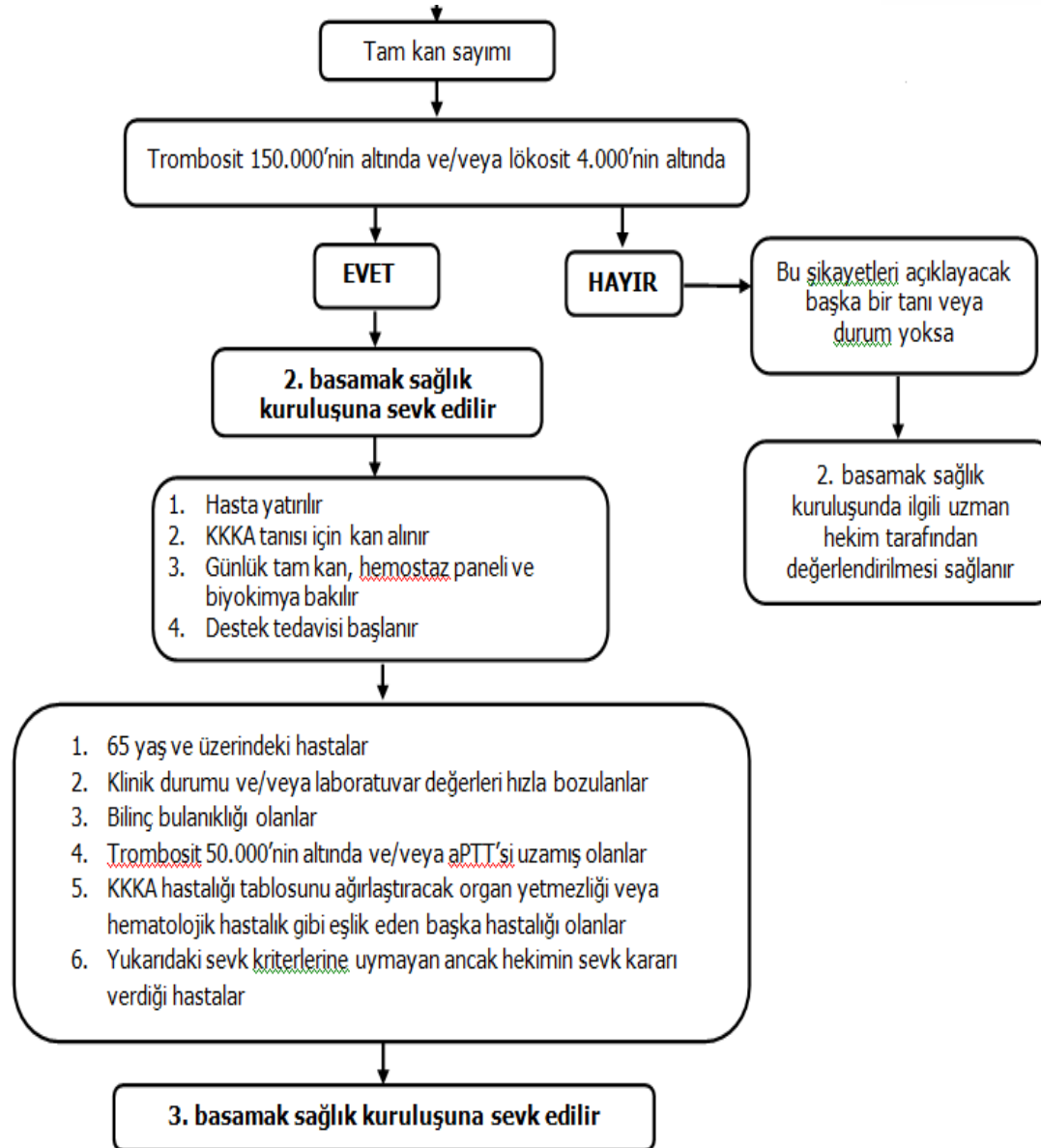
KENE TUTUNMASI İLE GELEN KİŞİLERE YAKLAŞIM ALGORİTMASI

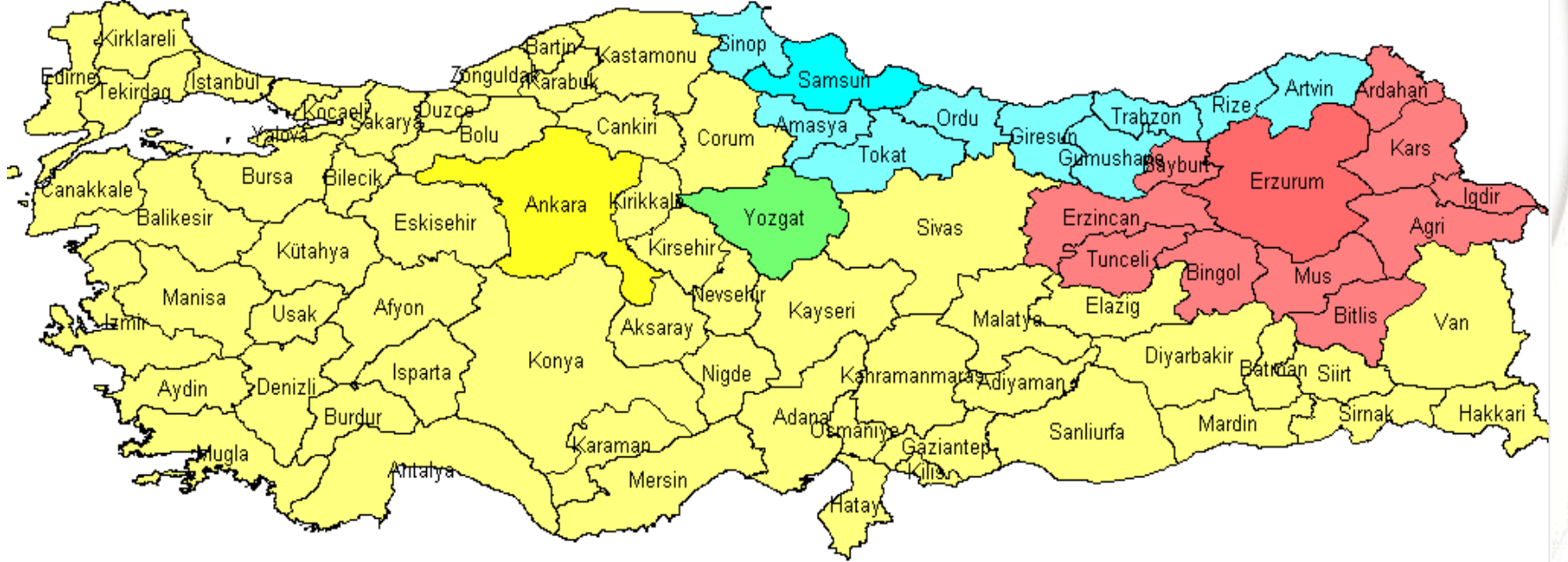
KIRIM KONGO KANAMALI ATEŞİ (KKKA) VAKA YÖNETİM ALGORİTMASI

KKKA Referans Laboratuvarlar ve Bölgeleri

- THSK MİKROBİYOLOJİ REFERANS LABORATUVARI
- SAMSUN HALK SAĞLIĞI LABORATUVARI
- ERZURUM HALK SAĞLIĞI LABORATUVARI
- BOZOK ÜNV. TIP. FAK. LABORATUVARI

Eğitim Faaliyetleri

- ✓ 2012, 2013 veya 2014 yıllarında vaka görülen yerleşim birimleri ile 2015 yılında yeni vaka görülen yerleşim birimlerinde toplu eğitimler şeklinde halk eğitimleri yapılmıştır.
- ✓ Eğitimlerde okul, cami, köy odası ve kahvehane gibi mekanlar kullanılmıştır.
- ✓ Toplumun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi çalışmalarında kullanılmak üzere hastalıkla ilgili afiş ve broşür hazırlanmış ve bu materyaller eğitim çalışmalarında kullanılmıştır.
- ✓ Sağlık personeli hatırlatma eğitimlerinde kullanılmak üzere eğitim slaytları hazırlanmış ve kullanılmıştır.

Sağlık Çalışanları için Eğitim Modülü

http://www.thsk.gov.tr/dosya/birimler/zoonotik_hastaliklar_db/dokumanlar/kkka/

[KKKA_sunum_saglik_personeli.pdf](http://www.thsk.gov.tr/dosya/birimler/zoonotik_hastaliklar_db/dokumanlar/kkka/KKKA_sunum_saglik_personeli.pdf)

http://www.thsk.gov.tr/dosya/birimler/zoonotik_hastaliklar_db/dokumanlar/kkka/

[KKKA_sunum_hekimler_icin.pdf](http://www.thsk.gov.tr/dosya/birimler/zoonotik_hastaliklar_db/dokumanlar/kkka/KKKA_sunum_hekimler_icin.pdf)

Bariyer Önlemleri

- El yıkama
- Eldiven giyme
- Maske takma
- Gözlük (invaziv işlemde)
- Koruyucu giysi
- İğne uçları ve kesici alet güvenliği
- Yüzey, çarşaf vb temizliği
- İnvaziv işlemler azaltılmalı

Sağlık Personeline Bulaş Yolları

- Kan ile perkütan temas en önemli bulaş yolu
 - Kontamine iğne ya da delici-kesici aletlerle yaralanma
- Hastanın kan, doku ve vücut sıvıları ile bütünlüğü bozulmuş deri veya mukoza teması
- Virüs ile kontamine araç-gereçlerle direkt temas

Afiş Örnekleri

**KENEYİ HAFİFE ALMAYIN,
TEDBİRİ ELDEN BIRAKMAYIN!**

Tedbir
Bağ, bahçe, tarla, orman gibi riskli alanlara giderken açık renkli ve kapalı kıyafetler giyiniz. Pantolon paçalarını çorap içine sokun ya da çizme giyiniz. Baycılara, otuzmül keneyle, hayvanların ten ve bulaşma yerlerini kontrol ettiriniz.

Kontrol
Riskli alanlardan döndükten sonra kene olup olmadığını kontrol için vücudunuzu ve eldivenlerinizi iyice kontrol edin. Vücudunuzun özellikle de arka tarafını kontrol edin. Kene varsa, onu vakitinde kontrol ettirin ya da çıkarın.

Müdahale
Vücudunuzda bulunan keneyi çabuk elle dokunmadan çıkarın. Bırakın ya da parmakla çıkarın. Çıkarırken ellerinizi sabunla yıkayın ve ellerinizi iyice yıkayın.

SABİM
184
Yüksek Riskli

**KENEYİ HAFİFE ALMAYIN,
TEDBİRİ ELDEN BIRAKMAYIN!**

Tedbir **Kontrol**

Müdahale

SABİM
184
Yüksek Riskli

Bağ, bahçe, tarla, orman gibi riskli alanlara giderken açık renkli ve kapalı kıyafetler giyiniz. Pantolon paçalarını çorap içine sokun ya da çizme giyiniz.

Broşür Örneği

Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) Nedir?

KKKA, kenedeki mikropların sebep olduğu ölüme de sonuçlanabilen bir hastalıktır.

Kene tutunmasından sonra, 10 gün içinde....

- Halsizlik
- İştahsızlık
- Ateş
- Vücut Ağrısı
- Baş Ağrısı
- Bulantı
- Kusma
- İshal

Şikayetlerinden herhangi birini görürseniz, zaman kaybetmeden en yakın sağlık kuruluşuna gidin.

KENEYİ HAFİFE ALMAYIN, TEDBİRİ ELDEN BIRAKMAYIN!

Keneden Bulaşan
Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi

TEDBİR

- Otacağımız yere açık renkli örtü serin. Bağ, bahçe, tarla, orman gibi riskli alanlara giderken açık renkli ve kapalı kıyafetler giyelim. Pantolon paçalarını çorap içine sokulur ya da çorap giyelim. Hayvanların çevresindeki keneye, hayvanların kan ve dışkıyla çptak elle dokunmayalım.

KONTROL

- Riskli alanlardan döndükten sonra kene olup olmadığını görmek için vücudunuzun ve elbisenizin her yerine dikkatlice bakın. Vücudunuzu özellikle diz arkası, koltuk altları, kulak arkası, ense, saç dipleri ve kasklar dahil kontrol edin ya da ettirin.

MÜDAHALE

- Vücudunuzun tutunan keneyi çptak elle dokunmadan; sırtı ile, bez ya da poşet ile sıkarak, çıkarıyorsanız en yakın sağlık kuruluşuna gidin.

Çocuklarımızın vücudunu mutlaka kontrol edin.

Eğitim Rehberi

T.C. Sağlık Bakanlığı
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

KIRIM KONGO KANAMALI ATEŞİ HASTALIĞINDAN KORUNMA EĞİTİM REHBERİ

KENEYİ HAFİFE ALMAYIN,
TEDBİRİ ELDEN BIRAKMAYIN!

Belgesel, Animasyon

- ✓ Hastalığın ve korunma yollarının anlatıldığı belgesel film hazırlanmıştır.

<http://tv.thsk.saglik.gov.tr/index.php/component/contushdvideoshare/player/23/84?Itemid=>

Çocuklara yönelik kısa animasyon filmi hazırlanmış ve yayımlanmıştır

<http://tv.thsk.saglik.gov.tr/index.php/component/contushdvideoshare/player/23/86?Itemid=>

Takvim

- ✓ Eğitimlerde kullanılmak üzere KKKA Resimli Eğitim Rehberi hazırlanmıştır.
- ✓ Vatandaşların dikkatlerini çekmek amacıyla resimli duvar takvimi hazırlanmıştır.

**KENEYİ HAFİFE ALMAYIN,
TEDBİRİ ELDEN BIRAKMAYIN!**

01 OCAK / Ocak 2016						
GÜN	01	02	03	04	05	06
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

OCAK / January 2016

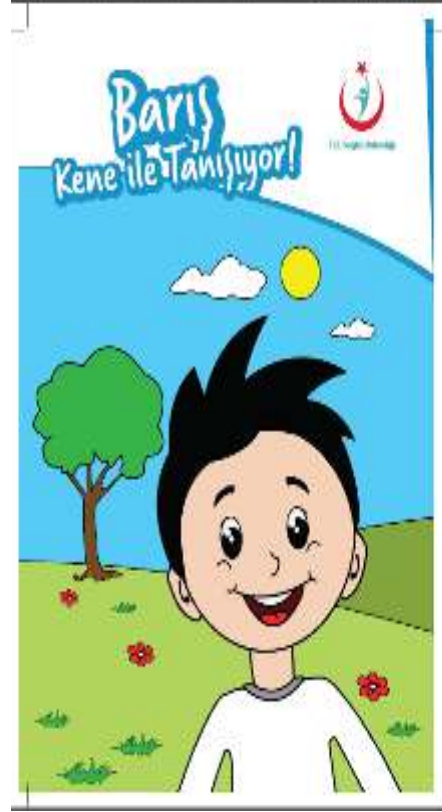
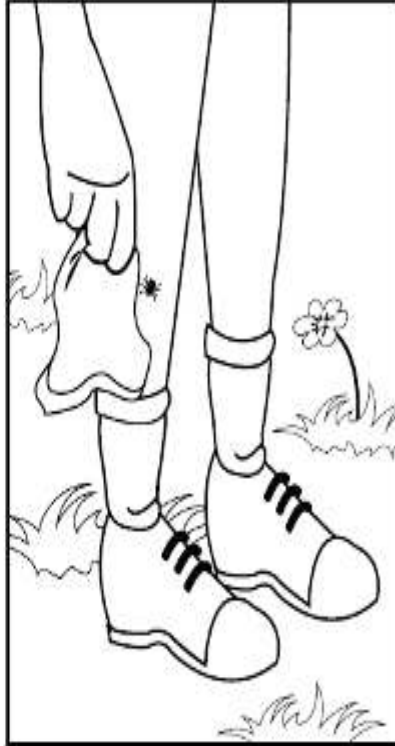
01 OCAK / Ocak 2016						
GÜN	01	02	03	04	05	06
01	02	03	04	05	06	07
08	09	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

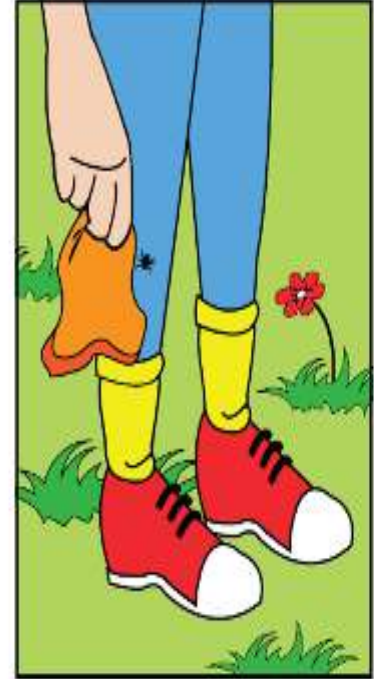
Boyama Kitabı

Barış Kene ile Tanışıyor!

Barış Kene ile Tanışıyor!

Birinizde bir kene bulunduğunda paniklenmeyin,
bir tuz ya da pepsi yardımıyla kolayca çıkarılabilir ve tedavi edilebilir.

Teşekkür ederim.

